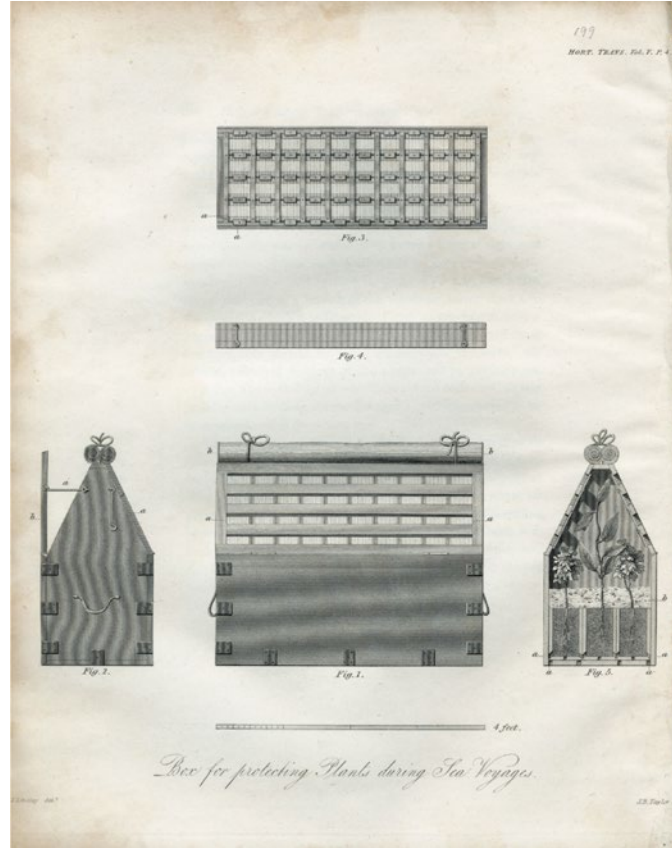

PANDORA'NIN KUTUSU

KÜRATÖRYEL EKİP

Görsel: John Lindley, "Instructions for Packing Living Plants in Foreign Countries, Especially within the Tropics; and Directions for Their Treatment during the Voyage to Europe" [Yabancı Ülkelerde, Özellikle de Tropikal Bölgelerde Canlı Bitkileri Sarmak için Talimatlar ve Avrupa'ya Yaptıkları Yolculuk için Bakım Kılavuzu], Transactions of the Horticultural Society of London 5 (1824).

1824'te yapılan bu illüstrasyonda tasvir edilen "deniz seyahatleri sırasında bitkileri koruma kutusu" olarak tanımlanan teraryum kutusu sayesinde canlı bitkiler; Britanya İmparatorluğu boyunca taşınabiliyor, aynı zamanda da dünya çapında ekonomileri ve ekolojileri dönüştürüyordu.¹ Bu basit teraryum kutusu da yük konteynerlerini,² paletlerini ve uluslararası nakliyede malları alan, ayıran, bağlayan ve hazırlayan "araç-gereçleri" üretmekte uzman Uline³ gibi koca şirketler de dahil bir dizi karmaşık lojistik teknolojiyi –tıpkı Pandora'nın ölümcül kutusunun hikâyesinde olduğu gibi– doğurdu. Emperyalist ve sömürgeci çıkarlar için uluslararası yolculuklar yapan teraryum kutuları benzer güncel lojistik teknolojileri de iki işe birden yarıyor, hem küreselleşme denen amniyotik sıvının içindeki malların akışının pürüzsüz olmasını sağlıyor hem de düzenleyici pürüzlerle ulusal gücü yeniden tescil ediyor.

1 Bkz. Luke Keogh, The Wardian Case: How a Simple Box Moved Plants and Changed the World [Teraryum Kutusu: Basit Bir Kutu Nasıl Bitkileri Taşıyıp Dünyayı Değiştirdi] (Şikago: University of Chicago Press, 2020).

2 Mark Levinson, The Box: How the Shipping Container Made the World Smaller and the World Economy Bigger [Kutu: Yük Konteyneri Nasıl Dünyayı Daha Küçük, Dünya Ekonomisini Daha Büyük Hâle Getirdi] (Princeton: Princeton University Press, 2016).

3 Stephanie Sauland Danny Hakim. "The Most Powerful Conservative Couple You've Never Heard Of" [Adlarını Hiç Duymadığınız En Güçlü Muhafazakâr Çift]. The New York Times, 7 Haziran 2018. <https://www.nytimes.com/2018/06/07/us/politics/liz-dick-uhlein-republican-donors.html>.

Bu ikilik; Türkiye Cumhuriyeti'nin "Bitki Karantinası Yönetmeliği" adlı, binlerce bitkiyi ve bitkisel ürünü içeren ve de pek çok farklı ülkeden gelen zararlı organizmaların listelendiği hatta her birinin Türkiye sınırına girdikten sonra karantinaya alınması gerektiğini öngören gümrük belgesinde de açıkça belirtilmiş durumda. Karantina her şeyden önce bir belirsizlik hâli, karantina düzenlemesinin bu denli sıkı ve geniş çaplı olmasının sebebinin de biyolojik riski bilinmeyen hastalık ya da bulaşanlar olduğunu anlamak gerekir.

74 sayfalık belgenin 37 sayfası ahşabın, yani nakliye paletlerinde kullanılan malzemenin tehlikelerini anlatıyor.⁴ Paletlere karşı duyulan şüphe taşıdıkları mallara da yayılıyor. Bu da Türkiye sınırlarını geçen pek çok malzemenin bitki karantinası yönetmeliğinin kapsamına girdiği anlamına geliyor. Yani ahşap, malların dolaşımına yardımcı olması gereken bir teknolojinin malzemesiyken devletlerin malların dolaşımını engellemek için bahanesi hâline geliyor. Bu politika, COVID-19 pandemisiyle birlikte her zamankinden fazla görülmeye başlasa da geçmişte de olduğu gibi karantina düzenlemelerinin bölgesel sınırları yeniden tescil etmenin cezai bir aracı olarak kullanıldığını gösteriyor.⁵ Kısacası, bugünün politik iklimi; lojistik pürüz mekanizmalarını "etki alanları", "ticaret savaşları" ve "aşı milliyetçiliği" üzerinden ulusal çatışmaların vekili olarak görmeyi sürdürdükçe –teraryum kutularının günümüzdeki muadilleri olan– basit bir ahşap yük paleti bile üzerinden ulusal güç gösterilerinin yapıldığı uluslararası mücadelelerin aracı hâline gelebilir.

4 Türkiye Cumhuriyeti Tarım ve Orman Bakanlığı, "Bitki Karantinası Yönetmeliği," T.C. Resmî Gazete, 28131. sayı (Aralık 2011).

5 Nicola Twilley ve Geoff Manaugh, Until Proven Safe: The History and Future of Quarantine [Güvenli Olduğu Kanıtlanana Dek: Karantinanın Tarihi ve Geleceği] (Los Angeles: MCD, 2021).